רבי אלעזר היא דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות עשאה זונה אי ר' אלעזר מאי איריא אלמנה ניתני פנויה אלמנה איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובנין אב הוא לא ניתסרו קא משמע לן[א]: האומר לחבירו הא לך טלה זה כו': והא שפחה לעבד מישרא שריא [ב]אמר רב הונא אצלו קאמר והא דקתני [ג][ד][עבד] °לישנא מעליא קאמר אי הכי מ"ט (א) דרבי אמר שמואל בר [ה]רב יצחק לעולם עבדי וכי קתני בעבד עברי אי הכי מ"ט דרבנן שפחה לעבד עברי מישרא שריא הכא במאי עסקינן כגון דלית ליה אשה ובנים [ו][ב]דתניא [א]אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית: מתני' [ב]ואיזהו מחיר כלב האומר לחבירו [ז][א] [ח]הוליך טלה זה תחת כלב [ג]וכן [ג]שני שותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד תשעה וכלב שכנגד הכלב [ט]אסור ושעם הכלב מותר [ד]אתנן הכלב ומחיר זונה הרי אלו מותרין שנאמ' (ב) [ד]שנים ולא ארבעה [ה]ולדותיהן מותרין [י]הן ולא ולדותיהן: גמ' ת"ר [ו]מחיר כלב זהו חליפי כלב וכן הוא אומר [1]תמכר עמך בלא הון ולא רבית במחיריהם אימא [יא]אתנן (ג) [יב]זונה [ב] [יג](א"כ לא קרב הוו תלתא [2]גם שניהם ולא שלשה) מי קאמרינן אנן אתנן ומחיר אתנן ולא מחיר קאמרינן א"כ נימא קרא לא תביא אתנן זונה וכלב מדכתיב אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ [יד]: השותפין שחלקו אחד נטל כו': [ו]ניפוק חדא להדי כלבא והנך כולהו לישתרו הכא במאי עסקינן כגון [ז]דטפי דמי כלב מחד מינייהו והאי [טו]טיפונא דכלב שדי בכולהו: אתנן כלב ומחיר זונה מותר כו': א"ל רבא מפרזקיא לרב אשי מנא

ר' אלעזר היא דאמר פנוי הבא כו'. (ד) בעילת זנות קרי זונה הלכך אתנן נמי אסור דאתנן זונה קרינא ביה ואנא דאמרי כרבנן: **בנין אב הוא.** אי נקט פנויה ה"א פנויה אין דליכא איסורא אבל כל אתנן של אשה האסורה לו לא ניתסר דהא כתיב בקרא זונה(ו) וסתם זונה היינו בפנוי ופנויה לר' אלעזר: טז]**ובנין אב הוא.** ללמד שאין אתנן אסור אלא בפנוי ופנויה אבל מאלמנה דאסירא ליה לכ"ג לא קמ"ל. ל"א הא מני דקתני אלמנה לכ"ג אתננה אסור ר"ע היא דאמר בפ' החולץ(ח) אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הלכך כעריות דכריתות דמיין ולרבא דאמר [כט:] כל זונה הוי אתנן מאי שנא דקתני כגון אלמנה אפי' פנויה נמי דהא רבא לא דריש להאי תועבה כאביי יז] אף זונה נמי לא מיתסר עד דאמר לה בהדיא הילך אתנן אבל בסתמא מתנה בעלמא הוא דלא הויא זונה בחדא בעילה בסתמא ולא כר"א אבל היכא דזונה מעיקרא היא יח] לרבא נמי בסתמא אתנן הוא יט] ואפילו פנויה: **משרא שריא.** ואמאי קאמרי רבנן דהוי אתנן הא ליתא תנא דאסר אתנן המותרת אלא ר' אלעזר לחודיה: **אצלו.** אבל הישראל עצמו ולדידיה אסורה שפחה כ]: **לישנא מעליא.** ועבד היינו אבר המשמש (ה) כ"ש: **שפחה לעבד עברי מישרא שריא.** דכתיב [דברים טו] משנה שכר שכיר עבדך כא]שעובד בין ביום ובין בלילה שהוליד לרבו בנים משפחתו (ט): **אין רבו מוסר לו כו'.** דכתיב [שמות כא] אם בגפו יבא בגפו יצא ורבי (ו) דאמר [כט.] לא הוי אתנן לית ליה האי סברא דודאי אפי' אין לו אשה ובנים מוסר לו רבו שפחה כנענית: **יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית.** בעל כרחו של עבד דגזירת הכתוב היא דכתיב (שמות כא) אם בעל אשה הוא וכתיב בתריה אם אדוניו יתן לו אשה וגו': **מתני' שכנגד הכלב אסורין.** להקרבה דמחיר כלב הן: **אתנן כלב.** הילך טלה זה ותלין כלבתך אצלי כב]: **מחיר זונה.** שהחליף טלה בזונה כג] וקנתה לשפחתו באותו טלה: **ולדותיהן.** דמחיר ואתנן: **מותרין.** שנאמר כד] שניהם ולא ולדותיהן: **גמ' ולא רבית במחיריהם.** אלמא מחיר היינו דמים: **אימא אתנן.** כה] ממש כו]דהא מחיר כלב היינו אתנן: (ז) [ג] **ומחיר כלב כתיב.** כלומר מדכתיב וי"ו גבי ומחיר מוסיף על ענין ראשון ובין חליפיו ובין כז] אתננו אסור: ומשני **שנים ולא ג'.** [היינו אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב]: **מחד מינייהו.** שאין באותן שכנגדו שום טלה ששוה דמי הכלב דהשתא דמי הכלב מעורבין בכולהו. כגון שאותן שכנגדו שוה כל חד וחד דינר דהוו עשרה דינרין ואותן תשעה שעמו שוין כל חד דינר חסר מעה דהיינו תשעה דינרין פחות תשעה מעות והכלב שוה דינר ותשעה מעות הרי י' דינרים נמצא בתשעה מאותן שכנגדו מגיע מדמי הכלב והעשירי כולו כנגדו. לשון ירושלמי כגון דשוי לכל חד וחד מאותן שכנגדו ארבע זוזי ופלגי חומשא דזוזא דהוו להו בין כולהו מ"א זוזא ואותן שעמו לא שוו כל חד אלא ד' זוזי דהוו שלשים ושש זוזי וכלבא שוי חמשא והוו מ"א נמצא בתשעה מעשרה שכנגדו בכל אחד חצי חומש מדמי הכלב והעשירי כולו כנגדו:

אבל מאלמנה לכ"ג דאין בה איסור משום זונה אלא שם אחר יש בה לא הויא אתנן קמ"ל דבהאי נמי הויא אתנן ועוד יש גירסא אחרת בספרים מיתיבי כו' עד הא דקתני בסיפא כו' ומשני הא מני ר"ע היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והא קמ"ל דכל זונה דומיא דאלמנה לכ"ג כח] לא תפסי בה קדושין וצ"ע מאי הוי קשיא ליה ומאי הוצרך לאגמורי למילתיה הא קמ"ל הא תירץ שפיר כיון דאמר הא מני ר"ע היא וי"ל דהוה קשיא ליה הא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג אמאי איצטריך למיתני הכי ולאוקומי כר"ע לא ליתני אלא רישא אחת זונה ישראלית ותיתי ככ"ע ובכל ביאה דהוה בה זונה הויא אתנן לרבנן בחייבי כריתות ולר"ע בחייבי לאוין ולהכי אגמריה למילתיה הא קמ"ל דומיא דאלמנה לכ"ג דאי לא הוה תני אלא רישא אחת זונה ישראלית איכא למיטעי ולומר דהויא זונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות א"נ זונה מופקרת הויא זונה לגבי אתנן אפילו היא נשכרת ונבעלת למותר לה להכי תנא סיפא כגון אלמנה לכ"ג לאשמועינן דלא הויא אתנן אלא מביאה דלא תפסי בה קדושין דומיא דאלמנה לכהן גדול לר"ע ולרבא דאמר אפי' תפסי בה קדושין הויא אתנן בין שהיתה זונה כבר כגון שנבעלה כבר לחייבי כריתות אי נמי כגון זונה מופקרת מאי שנא דקתני כגון אלמנה לכה"ג ומשני דומיא דאלמנה מה אלמנה סתמא לא לקי עד דמתרו בה אף זונה עד דאמר לה הילכי אתנן ואז הוי אתנן דזנות הוא כיון שמזכיר לה לשון אתנן כט] ל]לא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה אפי' בחדא זימנא לא]הויא זונה אפי' בסתמא הויא זונה אבל היכא דהויא זונה מעיקרא אתננה אסור אפילו בסתמא דמופקרת היא ואתנן זונה מיקרי כפרש"י ודוחק הוא לפרש היכא אשכחנא דבסתמא לא הויא אתנן לרבנן לב] (היא) אי בפנויה הא לית להו דהויא אתנן כלל אפי' אמר לה הילך אתנן ואי בזונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות או מופקרת הא אמרו דאפי' בסתמא הויא אתנן לכ"נ לפרש אף זונה עד דאמר לה הילך אתנן כלומר אי נתן אתנן לזונה שנבעלה כבר לחייבי כריתות או לזונה שהיא מופקרת לא הויא אתנן אא"כ מפרש לה בהדיא הילך טלה זה באתננך אבל נתן לה בסתמא ולא פירש לא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דלדידיה דמחמיר בזונה כל כך דאפילו פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אפי' בסתמא נמי הוי אתנן אבל היכא דזונה היא מעיקרא פירוש לרבנן נמי היכא דהויא זונה בההיא ביאה שהוא נותן לה האתנן כגון אם הוא נותן לאחותו או לאחד מחייבי כריתות אפי' בסתמא הויא אתנן כיון דבאותה ביאה לג]שויא זונה כדאמר לר' אלעזר דמשום דמשוי לה זונה אפי' בפנוי הבא על הפנויה הויא אתנן לד] אפי' בסתמא היכא דהיא נעשית זונה באותה ביאה אבל היכא דנעשית זונה כבר ובא אחר דתפיס בה קידושין ונתן לה אתנן לא הויא אתנן בסתמא אא"כ פירש בהדיא הילך טלה זה באתננך:

ואידך לישתרו. פירוש מטעם ברירה והשתא ניחא לפר"י דפסק הילכתא בכולי הש"ס דיש ברירה אבל לר"ת דפסק הילכתא דאין ברירה היכי פריך כ"כ בפשיטות ואידך לישתרו וי"ל משום דאיכא תנאי לה]דאית להו ברירה פריך ליה ממתני' דלא כוותיה מיתוקמא יש לתמוה דהכא משמע שאם איסור מעורב בהיתר נוטל האיסור וסומכין על ברירה לומר שזהו האיסור שנסתלק לו]לכן בההיא דהלוקח יין מבין הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן לז]מעשר וסומך על ברירה ולומר שזהו החולין שהוא שותה וכן ההיא דג' שלקחו קיניהן בשותפות ומתה אחת מהן דפריך הש"ס בפשיטות במס' יומא (דף נה:) ונשקול ד' זוזי ונישדינהו ואידך לישתרו משום ברירה וא"כ בכל איסור המעורב בהיתר נסמוך אברירה ונשקול כשיעור האיסור ואידך לישתרו וכן זבחים שנתערבו בשור הנסקל דאמרינן (זבחים דף ע:) ימותו ואמאי נהי דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי מ"מ נשקול חד מינייהו ואידך לישתרו ואומר מורי הרמ"ר כלל גדול בדין זה דודאי כל דבר שהובורר האיסור מתחלה ואח"כ נתערב בהיתר לא סמכינן אברירה כיון שתערובתו היה באיסור אבל הני תערובתן בהיתר כי האיסור לא היה מבורר קודם תערובתו ולאחר התערובת נולד האיסור אז סמכינן אברירה: [ועי' היטב תוספות בכורות נו: ושייך לדף נז. ד"ה לברור וע"ע תוספות סוטה יח. ד"ה חזר]

מסורת הש"ס

א) [בכורות יא: פסחים ג. וש"נ], ב) קדושין כ., ג) בכורות נז., ד) [ע' תוספות יבמות נט: ד"ה שנים], ה) [תוספתא רפ"ד], ו) [בכורות נז. ע"ש], ז) [דברים כג], ח) [יבמות מד:], ט) [קידושין טו.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מ"ט דר' מאיר אמר שמואל: (ב) שם במשנה שנאמר שניהם ולא ארבעה וכו' הם ולא: (ג) שם גמ' אימא אתנן ממש א"כ הוו תלתא וכתיב גם שניהם ולא שלשה: (ד) רש"י ד"ה רבי אלעזר וכו' דלבעילת זנות: (ה) ד"ה לישנא וכו' המשמש הס"ד ותיבת כ"ש נמחק: (ו) ד"ה אין רבו וכו' ור' מאיר דאמר: (ז) ד"ה אימא וכו' היינו אתנן והוה שלשה אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב מדכתיב וי"ו גבי ומחיר וכו' אסור ומשני כתיב שנים ולא ג' הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] מתני' הוליך. נ"ל הילך וכן לעיל אצל אתנן נ"ל בכל המתני' הילך: [ב] שם אימא אתנן זונה ואתנן כו'. עי' גרס"ק. וגרס"י כך אימא אתנן מחיר כלב דהא ומחיר כלב כתיב שנים ולא שלשה אימא אתנן כלב א"כ נימא כו': [ג] רש"י ד"ה ומחיר כלב כתיב כו' נ"ל קודם ד"ה אימא כו':

רבינו גרשום

אמר לך אביי. הא סיפא מני ר' אלעזר היא דאמר פנוי כו' שלא לשום אישות קידושין: **עשאה זונה.** ואתננה אסור אע"ג דתפסי בה קידושין: **אי ר' אלעזר.** מאי איריא דתני כגון אלמנה לכהן גדול ליתני כגון פנויה דהא (דוודאי) תפסי בה קידושי ואמאי קאמר כגון אלמנה: **אלמנה איצטריך** ליה למימר דסד"א הואיל ובנין אב הוא הא דר' אלעזר דקאמר עשאה זונה וטעמא וטמא דכולהו ילפי מהכא מה פנויה שאין [א] בה טומאה איסור אחר ולא איסור לאו שבא עליה שלא לשום אישות ותפסי בה קידושין אתננה אסור אף כל דומ' דפנויה דלית בה איסור לאו ותפסי בה קדושין אתננה אסור אבל אלמנה וגרושה אע"ג דתפסי בהו קידושין כיון דאית בהו איסור לאו אימא לא ליתסר אתננהו קמ"ל. דלהכי איצטריך ליה למיתני כגון אלמנה וכו' דאסירי: **ל"א אמר לך אביי הא סיפא ר' עקיבא** היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וקאמר דכל זונה דלא תפסי בה קידושי היינו עריות ועובדת כוכבים דומיא דאלמנה לכ"ג דלא תפסי בה קידושי אתננה אסור אבל זונה ישראלית דתפסי בה קידושי אתננה מותר: **ולרבא דאמר** דאע"ג דתפסי קידושי בזונה ישראלית אתננה אסור: **מאי שנא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג.** הא איהו סבר דכל זונה ישראלית אפי' פנויה דלא אסור לכהן אתננה אסור: **אמר לך רבא.** להכי קתני כגון אלמנה דסבר **דומיא דאלמנה.** מה אלמנה אם בא עליה כהן בסתמא בלא התראה לא לקי אף זונה בסתמא אם בא עליה סתם ואח"כ נתן לה ולא הוי אתנן [ולא הויא זונה] עד דאמר לה בפירוש הא ליך אתנן וקבלתו לשם אתנן: **ולאפוקי מדר' אלעזר.** דאמר עשאה זונה אפילו בסתם: **אבל היכא דזונה היא מעיקרא.** דכבר אמר לה אחר הא ליך אתנן וקיבלה אפילו בא עליה אחר בסתם ואח"כ נתן לה סתם אתננה אסור דהא הויא זונה מעיקרא: **והא שפחה** לעבד מישרא שריה. ליה מאי איסור יש בזה אתנן או אמאי קרוי זה אתנן: **אמר רב הונא ותלין אצל עצמו קאמר.** דהיינו איסורא. **ל"א** מאן עבדי הוא עצמו כלומר ותלין אצלי עמי קאמר והוא דקאמר עבדי לישנא מעליא קאמר כלומר דאינו רוצה לומר בפירוש ותלין עמי: א"כ דהוא עצמו קאמר **אמאי קאמר ר' אינו אתנן** הא יש בו איסור דישראל בעל שפחה: אלא מאן עבדי דקאמר מתני' **עבד עברי** דמותר בשפחה כנענית: **אי הכי מאי טעמא דרבנן** דאמרי דהוי אתנן: **כגון דלית ליה אשה ובנים.** לעבד עברי כדתניא יש לו לעבד עברי כשנכנס אשה ובנים רבו מוסר כו': **אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית.** משום דכתב אם בגפו יבא בגפו יצא שלא היה לו אשה בגפו יצא שלא ימסור לו שפחה כנענית ואם מסר לו שאמר לחבירו הילך טלה ותלין שפחתך אצל עבדי (עברי עברי) הוא זה אתנן דהוי איסור דהא לא הוה ליה אשה ובנים: **מתני' את שכנגד הכלב (כל) אסור.** כל העשרה דאמרינן כל חד וחד שייך כנגד הכלב כדמפרש בגמרא ואותן תשעה שעם הכלב מותרין: **לא רבית במחיריהם.** בחלופיהם: **אימא מאי מחיר כלב אתנן ממש דכלב.** כגון דאמר ליה הילך טלה זו ותלין שפחתך אצל כלבי: **א"כ הוו להו תלתא.** אתנן זונה ואתנן כלב ומחיר כלב וגם שניהם כתב ולא שלשה: **ומאן דאמר אימא** [כו'] אמר לך ליכא למיפרך שנים ולא שלשה דמי קא אמרינן (אמאי) [אנן] אתנן ומחיר. כלומר דאתנן קאי אכלב נמי דתהא משמע אתנן ומחיר אכלב דהיינו שלשה: **אתנן ולא מחיר קאמרינן.** כלומר דמאי מחיר אתנן כלב והיינו שנים: **א"כ.** כדאמרת מאי מחיר כלב נימא קרא **אתנן זונה וכלב.** דהוה משמע נמי אתנן אכלב: אלא מדכתב רחמנא **אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ.** מחיר הוא דקאמר רחמנא אכלב דהיינו חילוף ולא אתנן: **ל"א** מחיר כלב היינו אתננה דכלב ולא חילוף: א"כ נכתב קרא אתנן זונה וכלב ולא בעי מחיר. ואימא אתנן זונה ומחיר כלב דוי"ו דומחיר נוסף על ענין ראשון וקרי ביה הכי אתנן ומחיר כלב כלומר דשם דאתנן ומחיר תרוייהו חלין על כלב: לא ס"ד. תועבת ה' גם שניהם כתב שנים ולא שלשה ואי כדאמרת הוו שלשה אתנן זונה ואתנן ומחיר דכלב: **הכא במאי עסקינן כגון דאיטפי דמי כלבא מכל חד מנייהו.** דשכנגד דההוא טופיינא דכלב שייך בכולהו לאשלומי הילכך שכנגד הכלב כולן אסורין: **ל"א** אמאי אסורי' כולן שכנגד הכלב לישקול חד מהנהו דבהדי כלבא דתיתסר ואינך לישתרו: **אמר רב אשי הכא במאי עסקינן.** כגון דשוויין כולהו עשרה אימראין כל חד וחד ד' זוזי ופלגי דחומשא וכלבא שוי ה' זוזי דזוזא יתירא דכלבא אותו חמישי משיך בכולהון דפלגו חומשא דכולהו סליק לחד חומשא (זוז) היינו אותו זוז חמישי שהכלב שוי יותר. והאי לישנא בתרא מפרש טופיינא דלישנא קמא: **אתנן כלב.** כדאמרן: **ומחיר זונה.** כגון שהחליף טלה בזונה: **הרי אלו מותרין שנים שנים ולא ארבעה.** והיינו ארבעה אתנן זונה ואתנן כלב מחיר זונה ומחיר כלב:

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה ד:
מד ב מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' טז:
מה ג מיי' שם הל' יז:
מו ד מיי' שם הל' יח:
מז ה מיי' שם פ"ג הלכה יב:
מח ו מיי' שם פ"ד הל' יז:

תורה אור השלם

1. תִּמְכֹּר עַמְּךָ בְלֹא הוֹן וְלֹא רִבִּיתָ בִּמְחִירֵיהֶם: תהלים מד יג
2. לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט

מוסף רש"י

לישנא מעליא קאמר. שמלוה ודרך נקיי הדעת לספר בלשון נקיה (פסחים ג.). **אחד נטל עשרה.** טלאים, **ואחד תשעה וכלב.** עמהן, **שכנגד הכלב אסור.** אותן עשרה הטלאים שכנגד הכלב אסורין למזבח, דאחד מהן היה חילופו של כלב והיה מחיר כלב ולא ידעינן הי ניהו, **ושעם הכלב** מותר. התשעה שעם הכלב לית בהו איסורא (בכורות נז.). **דטפי דמי כלב מחד מינייהו.** שתשעה כבשים שבתוך עשרה שוין יותר מתשעה שעם הכלב והכלב שוה את העשירי ואותו משהו ששוין אותן תשעה שכנגדו יותר מתשעה שעמו, דהשתא הוי מחיר כלב הולך בכל התשעה שכנגדו בכל חד פורתא והעשירי כולו כנגדה (שם עי"ש בארוכה).

שינויי נוסחאות

א] לן. ל"א כי קתני הא בעריות שאין כו' והא קתני סיפא כגון כו' אמר לך אביי הא מני ר"ע היא דאמר כו' כאשר כתבתי לעיל בדף שלפני זה (ש"מ) ב] א"ר הונא אצלו קאמר, בקלף ס"י כתוב ל"א מאן עבדי ומאי קרו ליה עבדי לישנא מעלייא וכן גריס הרגמ"ה ז"ל (ש"מ) ג] דקתני עבדי לישנא (ש"מ) ד] (צ"ק) ה] בר נחמני (ש"מ) ו] דתניא יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו אשה ובנים (ש"מ) ז] לחבירו הילך טלה זה תחת כלב זה וכן (ש"מ) ח] נ"ל הא לך וכ"ה במשנה שבמשניות, ט] אסורים ושעם הכלב מותרים אתנן כלב ומחיר זונה (ש"מ) י] נ"ל הם ובילקוט איתא שנאמר הם ולא ולדותיהן וכ"ה במשנה שבמשניות ועי' בפי' הרב מברטנורה שם ובפרש"י דהכא, יא] כ"ה אתנן כלב גי' רש"ק אתנן זונה ואתנן כלב א"כ קרא הוי תלתא גם שניהם ולא ג' מי כו' כצ"ל וגי' צ"ק אימא אתנן זונה ואתנן כלב א"כ הוי תלתא וכתיב גם שניהם ולא תלתא מי קאמרינן יב] אתנן ממש א"כ הוי להו תלתא גם שניהם כתיב ולא שלשה (ש"מ) יג] נ"ב תיבת א"כ הוא ר"ת אתנן כלב וא"ל לשום הגי"ה (מרא"ב) יד] ש"מ מחיר הוא דקאמר רחמנא ולא אתנן ש"מ. ל"א אימא מאי מחיר כלב אתננה של כלב, א"כ נכתוב קרא אתנן זונה וכלב, אימא אתנן זונה ומחיר כלב דמחיר כלב מוסיף על ענין ראשון וקרי ביה הכי אתנן ומחיר כלב, תועבת ה' גם שניהם כתיב שניהם ולא שלשה (ש"מ) טו] טופיינא דכלב שדי בכולהו. ל"א שכנגד הכלב אמאי אסורין חד דבהדי כלבא נתסר ותשעה אחריני תישתרי אמ' רב אשי כגון לשוין כולהון כל חד וחד ארבע ארבע זוזין ופלגא חומשי וכלב שוה חמשה זוזין דזוזא יתירתא דכלבא משיך בכולהון (ש"מ) טז] הד"א (צ"ק) יז] להאי תועבה כאביי כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אף זונה וכו' (ר"ב רנשבורג) יח] הכי נמי (צ"ק) יט] ואפילו פנויה, נמחק (דבנ"ח) כ] שפחה דכתיב לא יהיה קדש הס"ד. ומה"ד לישנא מעליא ועבד היינו אבר המשמש וכ"ש (ש"מ) כא] גירסת ל"ק שעובד לרבו בין ביום ובין בלילה ומה היא עבודתו בלילה שהוליד לרבו בנים משפחתו כצ"ל ועיין ברש"י בחומש פרשה ראה, כב] ביבמות נט: פרש"י בענין אחר. וע"ל ריש ע"ב בתו' ד"ה מנא הא מילתא (דבנ"ח) כג] וקנאה לשפחה (ש"מ) כד] שנאמר הם ולא. תיבת שניהם נמחק (ש"מ) כה] אתנן הוו להו תלתא אתנן זונה ואתנן כלב וחליפי כלב הרי שלשה וקרא אמר גם שניהם ולא שלשה הס"ד. ומה"ד אתנן ומחיר כלב בתמיה הס"ד ומה"ד אתנן כלב ולא מחיר קאמרי'. לישנא אחרינא אימא אתנן כלב ומחיר כלב דמחיר כלב כו' כלומר (ש"מ, ועי' צ"ק) כו] והאי מחיר כלב היינו אתנן הס"ד ואח"כ ד"ה ומשני שנים ולא ג' אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב הס"ד ואח"כ ד"ה ומחיר כלב כו' כלומר מדכתיב כו' אסור הס"ד ואח"כ ד"ה מחד מינייהו כו' (צ"ק) כז] ובין אתנן אסור (ש"מ) כח] לכה"ג כו' דלא (ש"מ) כט] אתנן וגם מפקרא עצמה לזנות מפני חמוד ממון אבל בחדא בעילה ולא פירש לשון אתנן לא הויא אתנן ומתנה בעלמא היא ולאפוקי (ש"מ) ל] נ"ל אבל בסתמא (רש"ק), לא] תיבות הויא זונה נמחק (ש"מ) לב] תיבת היא נמחק (ש"מ) לג] ביאה הויא זונה (ש"מ) לד] אתנן. ה"נ אפילו (ש"מ) לה] תנאי טובא דאית להו ברירה ופריך לימא ממתניתין דלא כוותייהו מיתוקמא ויש לתמוה (ש"מ) לו] נ"ל וכן, לז] נ"ל תרומה,

---

א) נראה דל"ל שאין בה איסור טומאה ולא וכו'.